

Další použité zdroje

CABADA, Ladislav (2007): Rozpad a budování státu: případová studie Bosny a Hercegoviny. In: Waisová, Šárka a kol. *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 103–122.

HLADKÝ, Ladislav (1996). *Bosna a Hercegovina. Historie nešťastné země*. Brno: Doplněk.

HLADKÝ, Ladislav (2005): *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

HRICOVÁ [Bauerová], Helena (2008): Bosna a Hercegovina. Země neslučitelných nacionalismů? In: Cabada, Ladislav a kol. *Komparace politických systémů. Nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomia, s. 282–301.

KASUM, Damir (2006): Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba. *Středoevropské politické studie jaro–léto/2006*.

KASUM, Damir (2007): Etnický konflikt v Bosně a Hercegovině. In: Šmíd, Tomáš a Vaďura, Vladimír (eds.): *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 81–110.

MAJERČÍK, Lubomír (2006): ICTY a souzení válečných zločinů. *Středoevropské politické studie jaro–léto/2006*.

NOVÁK, Miroslav (2001): *Jakou demokracii pro nové demokracie? Konsensuální model, efektivita a kulturně homogenní země*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

PRтина, Srdjan (2006): Uprchlíká otázka Bosny a Hercegoviny. *Středoevropské politické studie jaro–léto/2006*.

SARTORI, Giovanni (2001): *Srovnávací ústavní inženýrství. Zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: Sociologické nakladatelství.

STOJAROVÁ, Věra et al. (2010): *Security Perspectives on the Western Balkan Countries*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

ŠESTÁK, Mirloslav a kol. (2009): *Dějiny jihoslovanských zemí*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Sandra Štollová

Období nesvobody

TAUCHEN, Jaromír a SCHELLE, Karel (eds.) (2014): *Ostrava: KEY Publishing, s.r.o.*

Publikace *Období nesvobody* představuje jeden z výsledků stejnojmenné konference, kterou uspořádala v březnu roku 2014 Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně ve spolupráci s Evropskou společností pro právní dějiny a Moravským zemským archivem. U příležitosti výročí 75 let od okupace Československa německou armádou a následného vyhlášení protektorátního režimu se na konferenci sešlo na šedesát historiků z akademických a dalších historicko-právních pracovišť z České republiky i Slovenska. Výsledkem setkání je předkládaná publikace, kopírující tematicky strukturu konference a obsahující (vzhledem k původnímu nemalému počtu) polovinu příspěvků prezentovaných na konferenci.

Zhodnotit sborník obsahující takto velké množství příspěvků je pro recenzenta vždy obtížnou záležitostí, která je navíc dále ztížena otázkou, jakou metodu hodnocení zvolit. V případě adekvátního posouzení všech příspěvků by totiž rozsah hodnocení zřejmě nesplňoval kritéria recenze v odborném časopise, naopak varianta zhodnocení pouze několika vybraných příspěvků zase vyvolává otázku ohledně kritérií jejich výběru (a v každém případě je vždy vůči části přispěvatelů nespravedlivá). Kompromisní cestou tedy snad může být pokusit se vnímat sborník jako celek a hodnotit ho se zaměřením na jeho oborový přínos, kompatibilitu jednotlivých příspěvků a celistvost tématu s ohledem na typ publikace a pozadí jejího vzniku.

Začněme nejprve s představením struktury a uspořádání knihy. Publikace je členěna do tří tematicky provázaných částí: první část sleduje období tzv. Druhé

republiky, tedy krátkou existenci Česko-Slovenské republiky mezi lety 1938–1939. Druhá, již obsáhlejší část, je věnována dějinám Protektorátu Čechy a Morava. Třetí část publikace pak paralelně popisuje dění na Slovensku v letech 1939–1945. Příspěvkům předchází úvodní poznámka jednoho ze dvou editorů knihy, Jaromíra Tauchena, která osvětluje okolnosti, za kterých publikace vznikla. Následuje krátká grafická část, ve které je otiskáno několik fotografií z konference. Další část knihy už je pak věnována jednotlivým textům.

Společným znakem všech příspěvků je jejich relativně krátký rozsah (obvykle do 10 normostran textu) a jejich tematická roztržitost, což je v kontextu vzniku a zaměření publikace logické. Obsahem textů sborník zcela naplňuje záměr konference, jímž bylo vytvořit prostor pro setkání různých názorů na téma likvidace Druhé republiky, existence Protektorátu Čechy a Morava a rovněž slovenských snah o autonomii. Jednotlivé příspěvky představují spíše jakýsi „úvod do problematiky“, zachycují hlavní linie konkrétních témat, avšak přesto vytváří solidní základ pro upoutání čtenáře a případný impuls k dalšímu studiu tématu. Výběrem, délkou i obsahem příspěvků je kniha určena spíše pro „poučeného laika“, u kterého lze předpokládat obecnou znalost historických událostí. Podstatou publikace je totiž tyto události interpretovat prostřednictvím představení méně diskutovaných témat (což je patrné už z názvů některých příspěvků, např. „Jihlava pod vlivem nacistů“ či „Advokáti v Terezínském ghettu“ aj.).

První tematický okruh publikace, který je věnován dějinám Druhé republiky, sestává z textů, které se věnují otázkám politického stranictví, státoprávnímu uspořádání Československa, institucím či právním dějinám Druhé republiky. Tematickou výjimku této kapitoly tvoří snad jen příspěvek Zdenky Murárikové s názvem „Zbrojársky priemysel na Strednom Považí na prelome rokov 1938/1939 (od Mnichova po zánik 2. Č-SR)“, který nabízí pohled na politické události v Československu optikou proměn produkce zbrojního materiálu ve slovenském regionu Středního Pováží.

Druhá část knihy je, jak bylo uvedeno výše, věnována dějinám Protektorátu Čechy a Morava. Témata příspěvků jsou zde již konkrétnější. Od textů týkajících se obecného vývoje protektorátní reality (např. příspěvek editora knihy Karla Schelleho „K vývoji protektorátní správy“ či „Správní soudnictví v Československu v období 1938–1945“ Pavla Vetešníka aj.) se dostaneme k velmi specifickým námětům: „Dramatický osud apoštolského nuncia Severia Rittera“ Marka Šmída nebo „Exploatace nebo zvelebení zemědělství Protektorátu Čechy a Morava? Bilance nacistické zemědělské politiky na příkladě živočišné výroby“ od Barbory Štolleové. Poslední jmenovaný je ukázkou výše nastíněné myšlenky – jak představit realitu protektorátní nesvobody za použití netypického interpretačního rámce. Zmíněný text zkoumá úroveň československého zemědělství v době Protektorátu a s tím související dopady nacistické okupace na živočišnou výrobu. Podobným exkurzem mimo explicitně politické záležitosti je pak i třeba příspěvek Jana Štemberka „Česká turistika jako možnost úniku od protektorátní reality“, který zachycuje život v období nesvobody představením organizace turistických aktivit v Protektorátu

a jejich následného omezení v souvislosti s vypuknutím války. Podobný náhled do každodenní reality čtenáři přinesou i další z textů, např. „Pochod smrti přes Horní Planou“ Jana Ciglbauera, „Koncern KOH-I-NOOR HARDMUTH v období 1939–1942“ Davida Bohdálka nebo „České Gestapo. Česká státní policie ve službách nacistů“ Tomáše Baletky a další. Z výzkumného hlediska považuji v této části za mimořádně zajímavý příspěvek „Pokus o diskreditaci 1. republiky protektorátními aktivistickými novináři v roce 1943 v rozhovorech s bývalými vládními představiteli“ Lukáše Kopeckého, pojednávající o téměř zapomenuté protibenešovské kampani okupačních sil.

Třetí část publikace je podobně jako ta předcházející věnována období let 1939–1945, je však zaměřena na dění na Slovensku. Úvodní příspěvek „Slovenský štát – právne jestvovanie a forma štátu“ otevírá otázku právní (ne)existence a uznání Slovenského státu, na což plynule navazuje Soňa Gabzdilová textem „Slovenská spoločnosť, odbojové hnutie a nemecká minorita (1939–1945)“. Následující příspěvky pokrývají svým zaměřením opět již konkrétnější témata.

Právě schopnost interpretovat realitu „období nesvobody“ prostřednictvím partikulárních a velmi specifických témat považuji za nejsilnější stránku publikace, od čehož se logicky odvíjí i její pozitivní přínos oboru historických věd. Publikace umožňuje čtenáři zajímavý, byť alternativní pohled na dějiny, což je vítanou změnou v množství odborných knih, které se způsobem sdělení obvykle drží v intencích klasického odborného či učebnicového textu. V souvislosti s tím by snad možná stalo za úvahu věnovat příště při výběru větší pozornost příspěvkům, které nabízejí některé ze „specifických“ náhledů na vytyčené téma a poskytnout jejich autorům v publikaci větší prostor. Jedná se však jen o postřeh, nikoliv námitku a to s ohledem na fakt, že konference byla prvoplánově uspořádána jako prostor pro diskusi o široké škále témat historického výzkumu.

Za drobný nedostatek publikace považuji absenci závěru, či alespoň stručného shrnutí, ve kterém by editoři mohli případně zhodnotit výsledky konference a přínos publikace. Další drobným nedostatkem jsou cizojazyčná summary. Tato výtka se však netýká všech příspěvků, pouze u některých (např. u příspěvku o zbrojním průmyslu, viz s. 58) se zdá anglický překlad místy poněkud kostrbatý. Grafická úprava publikace je zdařilá, kniha je logicky uspořádána a přehledná. Struktura jednotlivých příspěvků je relativně jednotná, některé z delších příspěvků jsou členěny na drobné podkapitoly. Orientaci v textu čtenáři usnadní již zmíněná anglicky psaná summary, umístěná na konci každého textu. Některé příspěvky obsahují také přílohy. Čtivost textu je podpořena absencí citací přímo v textu, odkazový aparát je umístěn v poznámce pod čarou, což lze považovat za vhodné vzhledem k možné čtenářově potřebě informovat se o zdroji informací během čtení bez nutnosti listování na konec knihy. Informační hodnota předložené publikace spočívá v pestrosti příspěvků, které by, jak již bylo řečeno, mohly být v ideálním případě redukovány pouze na tematicky „neobvyklé“, nicméně ani stávající tematická šíře není na škodu. Až na drobné výtky se jedná o kvalitně zpracovanou publikaci, přinášející množství zajímavých námětů k výzkumu.